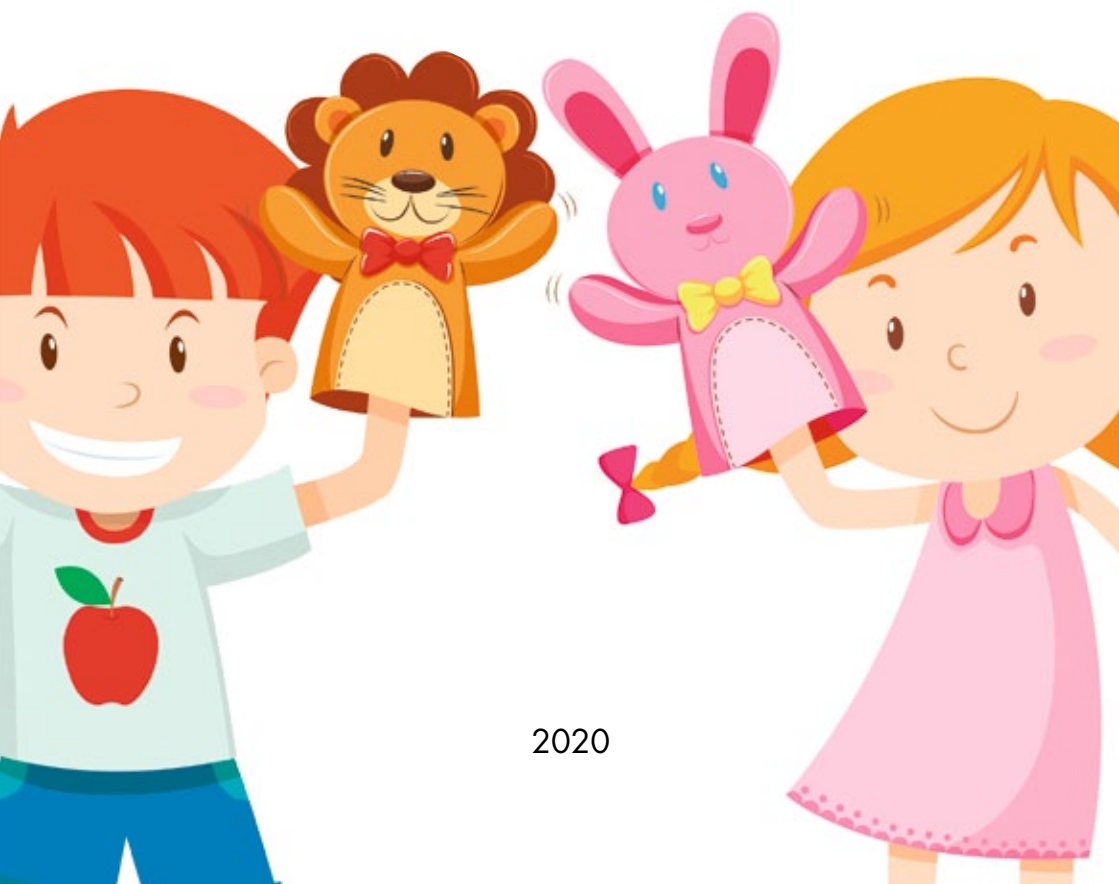

Küllil Huopolainen

SÖBER KÄPIKNUKK

Mänguline häälikuõpetus mudilastele

2020

Fotod: Külli Huopolaian

Illustratsioonid: www.freepik.com

Keeletoimetaja: Merle Pindmaa

Toimetaja: Triinu-Mari Vorp

Küljendaja: Alar Kitsik

Autoriõigus: Atlex OÜ ja autor, 2020

Kõik õigused kaitstud. Igasugune autoriõigusega materjali ebaseaduslik paljundamine ja levitamine toob kaasa seaduses ette nähtud vastutuse.

atlex

Atlex OÜ

Kivi 23

51009 Tartu

Tel 734 9099

Faks 734 8915

atlex@atlex.ee

www.atlex.ee

ISBN: 978-9949-492-99-2

SISUKORD

EESSÕNA	6
SÕBER KÄPIKNUKK	7
KEELETRENN	8
RÜTMILISE HÄÄLIKUSALMI ÜHINE LUGEMINE	10
KORKIDEST TÄHE LADUMINE.....	11
SÕBER TÄHT JA TÄHE MEISTERDAMINE	14
TELEFONIMÄNG.....	17
MÄNG „SAAPAD HÄÄLIKUUSSILE“	19
A-HÄÄLIK	23
Variant 1	23
Variant 2	25
B-HÄÄLIK	27
Variant 1	27
Variant 2	30
D-HÄÄLIK	32
Variant 1	32
Variant 2	34
E-HÄÄLIK	36
Variant 1	36
Variant 2	39
G-HÄÄLIK	41
Variant 1	41
Variant 2	44
H-HÄÄLIK	46
Variant 1	46
Variant 2	48

I-HÄÄLIK 50
Variant 150
Variant 253

J-HÄÄLIK 55
Variant 155
Variant 257

K-HÄÄLIK 60
Variant 160
Variant 262

L-HÄÄLIK 64
Variant 164
Variant 266

M-HÄÄLIK 69
Variant 169
Variant 271

N-HÄÄLIK 73
Variant 173
Variant 275

O-HÄÄLIK 77
Variant 177
Variant 279

P-HÄÄLIK 82
Variant 182
Variant 284

R-HÄÄLIK 86
Variant 186
Variant 288

S-HÄÄLIK	91
Variant 1	91
Variant 2	93
T-HÄÄLIK	95
Variant 1	95
Variant 2	97
U-HÄÄLIK	99
Variant 1	99
Variant 2	102
V-HÄÄLIK	104
Variant 1	104
Variant 2	106
Ö-HÄÄLIK	108
Variant 1	108
Variant 2	111
Ä-HÄÄLIK	113
Variant 1	113
Variant 2	115
Ö-HÄÄLIK	118
Variant 1	118
Variant 2	120
Ü-HÄÄLIK	122
Variant 1	122
Variant 2	125

EESSÕNA

Selle raamatu olen koostanud eelkõige selleks, et jagada oma kogemusi teiega, head lasteaiaõpetajad.

Me teame, et lapse kõne arengut on vaja toetada ja sellega tuleks alustada võimalikult vara. Aastaid tagasi alustasin häälikuõpetuse kui õppetegevusega 4–5-aastaste lastega. Täna sel päeval kaasan sellesse tegevusse (küll osaliselt) ka 3–4-aastaseid. Kuidas kaasata sellesse raskesse tegevusse nii väikseid? Märksõnadeks on siin mäng ja rütm. Me oleme teadlikud rütmi olulisusest lapse kõne (kirjutama- ja lugemaõppimise) arengus. Ise kasutan rütmisalme pidevalt kogu õppeaasta jooksul. Olen neid ise vastavalt vajadusele koostanud ning ka trüki avaldanud. Kuna lastele lähevad need n-õ hästi peale, tuli mõtte kasutada mängu ja rütmi ka häälikuõpetuses. Selleks kaasasin tegevusse käpiknukud, kaisuloomad ja emotsionaalsed tähed, kellega koos õppida ja tegutseda oleks tore mitme aasta jooksul.

Usun, et leiate raamatust teile juba tuttavaid õppetegevuse osasid, millega aktiivselt tegelete. Ehk on need read teile äratundmise rõõmuks. Lisaks nendele leiate iga hääliku kohta kaks varianti õppetegevuse põhi-osast, kus läbiviija raskus langeb külla tulnud käpiknukule ja tema sõbrale tähele. Koos harjutatakse hääldama uut häälikut ja uurima uue sõbra, häälikule vastava tähe välimust.

Selles raamatus on minupoolne arusaam ja variant, kuidas viia läbi mängulist häälikuõppe tegevust. Olen silmas pidanud seda, et iga õppetegevus pakuks lapsele vaimset pingutust, arendaks kõnet ja sõnavara, õpetaks toime tulema iseenda ja kaaslastega, oleks emotsionaalne ja arendaks tähelepanu. Neid õppemänge, mida me lastega õppetegevuse käigus mängime, on võimalik kasutada ka vabategevuse ajal, kinnistades nii õpitut.

Inimestena oleme erinevad ja on normaalne, et meie lähenemised oma töö metoodikale erinevad vähemal või suuremal määral. Kuid meil on ühine eesmärk aidata ja toetada lapsi, muuta nende päevad rõõmsamateks ning õppetegevused mõnusalt mängulisteks. On selge, et lapse kõne

areng on pikk ja vahel vaevaline protsess. Seetõttu tulebki alustada selle toetamisega varakult ja nii, et laps õpiks märkamatult ning rõõmu tundes.

Head lasteaiaõpetajad! Raamatus pakutud versioon on minu poolt läbi viidud tegevuste ülesehitus. Soovi korral võite seda ümber teha või kujundada just nii, nagu teile sobilik. Olen tänulik, kui saan abiks ja toeks olla.

SÕBER KÄPIKNUKK

Kui varem viisin õppetegevust läbi õpetajana ise, siis mõned aastad tagasi võtsin appi käpiknukud. Need toovad õppetegevusse põnevust ja emotsionaalsust ning tõstavad tunduvalt laste huvi tegevuses kaasa lüüa. Alguses kasutasin käpiknukke ainult mõnes tegevuses vastavalt olemasolevatele vahenditele, kuid laste huvist lähtuvalt hakkasin järjepidevalt sobivaid nukke juurde muretsema ja neid õppetegevuses kasutama. Lisaks käpiknukkudele hakkasin vahelduse pakkumiseks tegevuse läbiviijana kasutama kaisuloomi, näpunukke ja pärisesemeid, nagu näiteks vihmavari. Lisasin asjadele silmad, suu ja käed, jalad, need tegin paberist või riidest. Nii sai anda esemele justkui elu. Viimase võimalusena sobiliku eseme puudumisel kasutasin uut tähte tutvustama tuleva tegelasena paberist välja lõigatud ja lamineeritud pilti.

Häälikut tutvustama tulev käpiknukk jääb lastele mängukaaslaseks kogu nädalaks (kuni uue häälikuõpetuse tegevuseni), aidates nii õpitud kinnistada.

Pärast häälikuõpetuse tegevust paneb õpetaja käpiknuku tegelaskuju pildi ja tähe seinale. Selleks tuleb valida üpris suur seinala, sest aasta lõpuks peaksid sinna mahtuma kõik tähed koos oma tegelaskujudega.

Käpiknukk võib ennast tutvustava salmi ka ette laulda. Seda saab nädala jooksul hommikuringis laulda või vabategevuste käigus meeleolu loomiseks meelde tuletada, samas ka õpitud häälikut korrata. Laulu võivad saata liigutused või liikumine, mis tulenevad laulu sõnadest.

Häälikulaul

KEELETRENN

Keeletrenn on keele- ja suulihaseid tugevdav õppemäng. Lastele olen seda vajadust põhjendanud nii, et kui sportlane tahab häid tulemusi, peab ta tegema trenni. Jooksja peab harjutama jooksmist, hüppaja hüppamist. Et laps hakkaks hästi rääkima, peab ta tegema samuti trenni. Millega? Loomulikult suuga!

Mängus olen kasutanud harjutusi, mida on logopeedid soovitanud kõneaparaadi tugevdamiseks. Tegemist on lihtsate ja kergete harjutustega, mis on abiks lapse kõne paremale arenemisele. Harjutused on sobivad ka täiesti tavalise kõnearenguga lapsele, kuid samas loovad eelteadmisi ja harjumusi lastele, kellel tuleb logopeedi juures käima hakata.